

Jakabházi Béla Botond

Húsvéti úton¹

(húsvéti beszéd)

Bibliai alapgondolat: **Mt 28,1-6 és Jn 21,17a**

Szombat elmúltával, a hét első napjának hajnalán, elment a magdalai Mária és a másik Mária, hogy megnézzék a sírt. És íme, nagy földrengés volt, az Úr angyala leszállt a mennyből, odament, elhengerítette a követ, és leült rá. Tekintete olyan volt, mint a villámlás, és ruhája fehér, mint a hó. Az örök a tőle való félelem miatt megrettentek, és szinte holtra váltak. Az asszonyokat pedig így szólította meg az angyal: „Ti ne féljetek! Mert tudom, hogy a megfeszített Jézust keresitek. Nincsen itt, mert feltámadt, amint megmondta. Jöjjetek, nézzétek meg azt a helyet, ahol feküdt.”

Harmadszor is szólt hozzá: „Simon, Jóna fia, szeretsz-e engem?” Péter elszomorodott, hogy harmadszor is megkérdezte tőle: szeretsz-e engem? Ezért ezt mondta neki: „Uram, te mindent tudsz; te tudod, hogy szeretlek.”

Kedves Testvéreim!

Az ünnep reggelén húsvéti harangok jelezték, hogy templomunk ajtaja nyitva áll, és várja, hogy otthonainkból haza jöhessünk: gyülekezeti életünk középpontjára.

¹ A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa által meghirdetett beszédpályázat I. helyezettje.

ba, az örömmel vagy fájdalommal elmondott, elgondolt és átérzett imáink színhelyére. Jól tetted, hogy eljöttél, Kedves Testvérem, hogy a közösségi ünneplést és megerősödést választottad, azt a közösséget, mely hitbéli elődeink példáját követve nem kész válaszokat kínál, közhelyszerű általánosságokat az élet áttekinthetetlenül bonyolult és csodálatos rejtélyeire; vagy ahol a szószék magasságából szürke gondolatok és megkövesedett hitelvek rendszerét próbálják Neked bizonyítani a céllal, hogy a hagyományok és a régi írások tekintélyére hivatkozva mások válaszolják meg helyetted a Te életednek legfontosabb vagy legsürgetőbb kérdéseit. Te az unitárius lelkiség által megszentelt hajlékot választottad. Azt a helyet, ahová őszintén és bizalommal elhozhattad kételyeidet, félelmeidet, időnkénti hitetlenségedet, de az életbe vetett feltétlen bizalmadat és szeretetedet is. Egy olyan helyre jöttél, ahol senki nem mond ítéletet fölötted azért, aki vagy, ahol egy olyan közösséget találtál, amelyben tanulhatjuk az életünk feszültségeivel való együttélést és az esendőségünkkel való bátor szembenézést. Ezért is tetted jól, hogy eljöttél, mert ezt a húsvéti utat együtt kezdtük el járni, és csak így, a közösségben válhat teljessé az életünneplésünk!

Mennyire rendkívüli és kimerítő volt ez az út, amelyet az elmúlt héten jártunk be! Jelen voltunk a virágvasárnapi ünnepen, átérettük a hozsannát kiáltók lelkesedését, mélyen megérintett Jézus szerénysége, ahogyan bevonult Jeruzsálembe. Aztán nagycsütörtökön együtt gyötrődtünk és néztünk szembe a keserű pohárral: életünk zsákutcáival és sikertelenségeivel, újratanultuk azt, hogy elfogadjuk életünk megváltoztathatatlan tényeit, hogy az elszigeteltség, magányosság és csalódás is életünk része. Nagypénteken, bár talán kissé vonakodva és értetlenül a gyűlölettől elborult elméjű hóhérok, Pilátusok és Kajafások hatalma előtt, de megálltunk a kereszt alatt, és beláttuk, hogy mi is vesztesek vagyunk az emberi kudarc napján. Évről évre tanuljuk nagypénteken azt, hogy ne ragasszunk erkölcsi ítéleteket kudarcainkra és sikertelenségeinkre. Nagypénteken megálltunk és elismertük, hogy a mi életünknek is vannak sivatagjai, vannak benne jóvátehetetlen hibák, vannak végleg elszalasztott lehetőségek, és életünknek egy része már visszavonhatatlanul a múlté. De ezen a napon újra megértettük, hogy a Mester felhatalmazott minket: bocsássunk meg azoknak, akik bántottak, hogy meg tudjunk bocsátani önmagunknak, ha emberségünkben kudarcot vallunk. És most, húsvét napján, amikor visszatekintünk az elmúlt hétre, megértjük azt, hogy a nagypénteki reménytelenség és sötétség nélkül most nem volnánk képesek arra, hogy egész valónkban, teljes emberi sorsunkban átérezzük az emberi törekenységben is megnyilvánuló isteni gondviselést és áldást.

A húsvéti út nekünk – unitáriusoknak – nehezebbnek tűnik, mint más felekezetű társainknak. Kihívást jelent számunkra, hogy ezt a napot nem akarjuk

olyan magyarázatokkal vagy olyan értelmezéssel feltölteni, amelyek jól hangzanak, de tartalmilag nincs sok közük az élettapasztalatunkhoz: így nem érezzük igazságtartalmukat, fontosságukat. Ehelyett mi valami valót akarunk, valamit, ami a megújuló élet bizonyítéka lehet, s amely szétosztatja kételyeinket, megerősíti életbe vetett bizalmunkat, és erőt ad ahhoz, hogy újra és újra átadhassuk életünk irányítását Istennek, aki életünk minden pillanatát megáldotta és az örökélet részévé tette.

A húsvéti ünnepkör bővelkedik jelképekben, melyek mind a megújulást, újjászületést hirdetik, és ezek is segítségünkre lehetnek útkeresésünkben. A szembeötlő és kézenfekvő motívumok nagy többsége nem a zsidó-kereszténység hagyományából ered. A nyúl, a tojás, a feldíszített ágak, mind-mind ősi, úgynevezett pogány jelképei a termékenységnek. Amennyire a régészeti és korai írott emlékeink által vissza tudjuk vezetni, ezek a szimbólumok a mai Irán és Irak területéről, az egykori Babilóniából származnak, a szervezett és államilag irányított földművelés egyik bölcsőjéből. Itt vált a termékenység kérdése központi fontosságúvá, hiszen ettől függött az emberek élete, és sokszor a birodalmak virágzása és hanyatlása is. Azért fontos a tojás mint jelkép, mert a megújuló élet ígérését hordozza magában. A nyúl mint a legszaporább háziállat a bő termés szimbóluma. Továbbá a virágzó ágak, a vörös szín mind ennek a gazdag tavaszi jelképrendszernek a központi motívumai. Később azonban a megújulás ősi jelképrendszeréhez, az újjászületés és termékenység ünnepéhez – Jézus életével és halálával – hozzáadódott egy olyan mély értelmű többletjelentés, amely új irányban terelte az emberiség történelmét, és milliók életére van hatással ma is. Jézussal egy új gondolkodásmód és egy új viselkedésminta tárult fel az emberiség előtt, amely az élethez, társainkhoz és az Istenhez való viszonyunkat a feltétel nélküli szeretet által nagymértékben átformálja.

A mai ünnepünkön az amúgy önmagukban fontos külsőségek és ősi jelképek maradjanak csupán az említés szintjén, ehelyett két személy életútjának és húsvéti tapasztalatának a tükrében hangolódjunk a húsvéti áldásra. S a mostani ünnepünk középpontjába állítsunk három személyt, három főszereplőt. Az első kettőnek a történetét ismerjük az evangéliumból, a harmadik főszereplő története még nem zárult le, még alakul, csiszolódik. Éppen e harmadik szereplő áll a mai húsvéti történés középpontjában, de előbb fordítsuk figyelmünket a két bibliai főszereplőre: a magdalai Máriára és Simon Péterre.

Az első szereplő a magdalai Mária. Miért olyan fontos ez a nő az evangéliumban? Ki egyáltalán ez a titokzatos, a bűnös asszony alakjával összemosott magdalai nő? Ahogy ennek az asszonynak a története húsvétkor eléink tárul, az enyhén fogalmazva meglepő, különösen, ha újra friss elmével és kíváncsisággal

olvassuk a tudósítást. Sőt, még az is felmerülhet bennünk, hogy valami szerkesztői hiba csúszott a szövegbe. Mert bár tudjuk, hogy ez a húsvéti történet egy kétezer évvel ezelőtt írt, legendás-mitikus nyelvezetet használó kelet-mediterrán kulturális közegben született, mégis érezzük, hogy valami egészen rendkívüli eseményről és személyről tudósít a bibliai író. A történet ugyanis nem a közízlésnek megfelelően alakul. Mert amúgy milyen elvárásaink lehetnének az első húsvét hajnalával kapcsolatosan? Kinek kellene a sírhoz menni, ha tudjuk, hogy Jézusnak nem volt saját családja? A kézenfekvő válasz az, hogy az édesanyja. Azt várnánk el, hogy Jézus sírjánál a kora hajnali órában az első személy, aki megjelenik, az Mária, a fiát a halálig kísérő anya legyen. Minden Jézusról szóló film Máriát úgy ábrázolja, mint az összetört szívű, a keresztfá alatt fiát keservesen, de méltóságteljesen sirató anyát. Az ő szenvedése a legkeserűbb, az ő tragédiája a legmélyrehatóbb: fiát veszíti el rettenetes körülmények között. Hát nem neki kellene elsőként ott lennie a sírnál? Nem neki kellene először hallania a jó hírt az üres sírnál? Nem őt illetné meg az a kiváltság, hogy leelőször hallja a húsvéti örömeztetést? Ehelyett egy másik Mária, a magdalai a kiváltságos. Miért éppen a magdalai Mária? Miért különleges ez a nő? Egy fiatal és egyedülálló személy egy olyan társadalomban, melyben a nőket törékenynek, bizonytalanoknak és a legjobb esetben a férfihöz viszonyítva alárendeltnek tartották, kiknek a tanúvallomása még peres ügyekben sem nyomott a latban. Az evangéliumi történet egy jól beidegződött kulturális-társadalmi normát rúg fel azáltal, hogy bemutat egy asszonyt, aki oly mértékű kitartó ragaszkodásról és bátorságról tesz tanúbizonyságot, amilyenre a férfitanítványok nem képesek, vagy legalábbis a történet e pontján még nem. Mint ahogy sokszor a férfiak szoktak búslakodni társaságban asztalnál lehajtott fejjel, reményvesztetten, a férfitanítványok is ilyen lelkiállapotban próbálják értelmezni a nagypénteki kivégzést. De ezalatt magdalai Mária bátran odamegy a sírhoz. Bár fél, mégis kész arra, hogy szembenézzen a sírkamrával, az elmúlással. Ő azon kevesek közé tartozik, aki nem menekül, nem rejtőzik nagypénteken, hanem asszonytársaival jelen van Jézus haláltusáján. Ehhez merészség kellett, ehhez ma is nagy bátorság kell. De magdalai Mária nem csak az imént felsoroltak miatt a főszereplő. Van egy olyan rész az evangéliumban, amelyben a tanítványok egyik-másika zúgolódik, hogy miért engedi Jézus olyan közel magához a női tanítványokat. A Mester azt feleli, hogy ennek az asszonynak sok bűnét megbocsátották, régiesen sok bűne megbocsátott azért, mert „nagyon szeretett”, mondja Jézus (Lk 7,47b); ez tehát Mária kiválasztottságának a titka. Ezért van ott a szombatot követő hajnalkor Mária a sírnál. A szeretete, a ragaszkodása teszi őt különlegessé.

Míg Máriát a női tanítványok képviselőjének tekinthetjük, aki példát szolgáltat bátorságból, ragaszkodásból, gondoskodásból, addig Simon Péter a jellegzetesen férfi tanítvány, aki a férfilelek teljes őszinteségével és kiszolgáltatottságával áll Jézus mellett. Ő a mi húsvétunk másik főszereplője. Pétert könnyen el tudjuk képzelni, ahogyan virágvasárnapon egyenes testtartással lépked Jézus mellett. Átérezhetjük Péter büszkeségét és elégtételét, hiszen annyi megpróbáltatás után végre láthatja, hogy a tömeg ünnepli, és nem üldözi a Mestert. Aztán, amikor öt nap elteltével a tanítványok életcélja, elképzeléseik, terveik kegyetlenül szertefoszlanak, akkor Péter is a többi tanítványhoz hasonlóan elkeseredik, és magába roskad. Hordozza magában a föloldhatatlannak tűnő gyásznak fájdalmát, és mesterének háromszori megtagadásáért érzett súlyos lelki terhet. A kétezzer évvel ezelőtti történet metaforákban gazdag nyelvezete egy hatalmas erejű eseményt örökít meg, egy történetet, amely Péter és a feltámadott Jézus találkozásáról szól.

Kedves Testvéreim! Most elsősorban férfitestvéreimhez fordulok, és megkérdezem: mi az, ami a férfiakat a leginkább zavarba hozza? Mi az, amitől annyira sebezhetőnek érzi magát a férfi? Hát az, amikor azt mondják neki, hogy „Szeretlek!”, vagy amikor mi akarunk vallomást tenni, és érezzük, hogy a kimondott szóval lelkünk meztelen tisztaságát, szívünk sérthetőségét fedjük fel a másik személy előtt. A húsvéti történetben Péter kerül hasonló helyzetbe: Jézus odaáll Péter elé, és kérdezi tanítványát. Érdemes ezen a ponton arra is figyelni, amit Pál apostol is a szeretet himnuszában megfogalmaz: a szeretet nem rója fel a rosszat. Péter az, aki háromszor megtagadta Jézust, lesújtóan gyáván viselkedett Jézus életének legnehezebb perceiben, vagy egyszerűen nem volt jelen (elaludt akkor, amikor virrasztania kellett volna az Olajfák hegyén). De Jézus mindezeket nem rója fel és nem kéri számon, de még csak említésre érdemesnek sem tartja. Ahogy a keresztfán bocsánatot kér hóhérait és a gúnyolóira, úgy itt is nyilvánvalóvá válik az Isten országa jelenvalóságában megtapasztalt szeretet tökéletessége, az, ami Jézust mint embert a lehető legteljesebb mértékben Istenhez teszi hasonlóvá. Szemrehányások helyett Jézus egy, a kis tanítványi közösség és a későbbi kereszténység jövőjére nézve nagy következményekkel járó kérdést tesz fel Péternek, mégpedig három alkalommal egymás után. „Simon, Jóna fia, szeretsz-e engem?” Péter előbb gyorsan válaszol a kérdésre, ezen a ponton még nem jön zavarba. Jézus azonban nem tágít, még egyszer megkérdezi, és ahogy nő Péterben a feszültség, Jézus harmadszor is felteszi kérdését. Jézus, aki mélyen az emberi lélekbe látott, addig kérdezi tanítványát, szelíden és kitartóan, amíg az lelke legmélyén megérzi saját válaszanak súlyosságát: elkötelezte magát Jézus mellett. Mert amikor már harmadszor is elhangzik a kérdés, akkor Péter végre nem csak

értelmével, hanem a szívével is válaszol: elszomorodik, mert annyira mélyen és őszintén szereti Jézust, hogy az érzés és a kötődés szavakba öntése félszeg és hiányos. Péter harmadszorra is válaszol, valószínűleg egészen halkán. Ekkor, a háromszori tagadást jóvá tevő háromszori szeretet-vallomás által válhat Péter a keresztény közösség vezetőjévé, aki végül életét is feláldozza hitéért és Mesterének tanításáért.

Ahogy Péternek egykoron, most nekünk is alkalmunk van válaszolni és vallomást tenni: jóvá tenni a többször elárult és letagadott értékeinket. A kérdés, amit nekünk szegez az ünnep, az az, hogy mi mint közösség, te és én mint egyének, szeretjük-e ezt az életet? Szereted-e ezt a világot, szereted-e ezeket az embereket, és ezt az esendő emberiséget? Szereted-e az isteni eredetéről megfélelkező, gyűlölködő vagy irányt vesztített embert? Szereted-e a saját életedet, minden drámájával, kudarcával, látszólagos és tényleges zsákutcáival, édes-keserű ízével? Az ünnep élesen elénk tárja a kérdést, növeli bennünk a feszültséget, míg kifogyunk a „helyes” válaszokból. És ekkor, lelkünk mélyén megsejtjük a szentséget, az élet és halál összetartozását, a gondviselés áldását, életünk húsvéti ígérését.

Ezen a ponton a húsvéti utunkon újra igent mondunk. Igen, szeretjük az életet, a mulandó életet! Igen, szeretjük halottainkat, és teljes szívvel ragaszkodunk az élőkhez! Ha nem is mindig sziklaszilárdan, de most újra tanuljuk azt, hogy nyitott szívvel hinni tudjunk a szeretet hatalmában, újra úgy kezdjük látni életünket és embertársaink életét, ahogyan Isten teszi: feltétel nélküli szeretettel, gyengéd engedékenységgel, megbocsátó ragaszkodással.

Kedves Testvérem! Sejtem, hogy tudod és érzed is már: ennek az ünnepnek, a mai húsvétnek a harmadik és legfontosabb szereplője Te vagy! Jézus, a magdalai Mária és Péter története már megíródott, lezárult. A Te történeted viszont most íródik, a Te húsvétod most alakul, középpontjában pedig Te állsz, a Te életteddel, és ez a közösség, a mi életünkkel. Húsvétnek az üzenete Benned van, és ebben a közösségben van. Engedd, hogy az ünnep átfórmáljon, ahogy átfórmálta magdalai Máriát, ahogy átfórmálta Pétert, ahogy átfórmálta és megszentelte a nagypénteki tragédiát millió hívő számára világszerte. Maradj ezen a húsvéti úton, hogy életteddel válhass a megújulás tanújává! Ámen!